

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ

IMPROVING THE COMPETITIVENES OF THE ROAD ENTERPRISES

У статті відображені підходи до підвищення конкурентоспроможності підприємств дорожньої галузі України. Особлива увага приділена факторам впливу на конкурентоспроможність підприємства, проаналізована ефективність державних заходів розвитку підприємств галузі.

В статье отражены подходы к повышению конкурентоспособности предприятий дорожной отрасли Украины. Особое внимание уделено факторам влияния на конкурентоспособность предприятия, проанализирована эффективность государственных мер по развитию предприятий отрасли.

The article devoted to the approaches of increasing the competitiveness of the road enterprises of Ukraine. Particular attention is given to factors influencing the competitiveness of the company, analysed the effectiveness of government measures of the industry development.

Ключові слова: конкурентоспроможність, дорожня галузь, фінансування тендерів

Вступ. На сьогоднішній день дорожня галузь України знаходиться на стадії спаду, так як вітчизняні підприємства є неконкурентоспроможними на міжнародному ринку, і відповідно будівництво доріг міжнародного значення в Україні виконують за рахунок коштів іноземних банків, в основному, іноземні компанії. У зв'язку з цим питання підвищення конкурентоспроможності підприємств, задіяних у сферу будівництва доріг є актуальними. Питання визначення конкурентоспроможності підприємства та шляхи її підвищення досліджуються в працях багатьох відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Литвиненка О.Г., Рибаквої О.В., Должанського І.З., Кузьміна О.Є. та ін.

Постановка завдання. Метою даної роботи є розгляд основних проблем дорожньої галузі України, визначення параметрів, які обумовлюють її конкурентоспроможність та знаходження шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств дорожньої галузі.

Методологія. Методологічну базу дослідження становлять Закон України «Про здійснення державних закупівель», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про утворення комісії з проведення реорганізації Державної служби автомобільних доріг» та Звіт «Про результати перевірки використання коштів Державного бюджету України». На основі даних документів можна відстежити сучасний стан дорожньої галузі України та діяльність відповідних служб з будівництва та реконструкції автомобільних доріг. В ході виконання дослідження використовувався ситуаційний аналіз та методи порівняння і прогнозування.

Результати дослідження. Проблема підвищення конкурентоспроможності підприємств дорожньої галузі є актуальною, особливо в період підготовки доріг до Євро 2012. Загалом, за оцінками експертів, українські підприємства з будівництва та реконструкції автомобільних доріг спроможні забезпечити належне виконання своєї роботи, але рівню іноземних компаній відповідають одиниці. Тому більшість доріг будують закордонні компанії.

Для того, щоб визначити причини негативних тенденцій, що склалися, дамо спочатку визначення конкурентоспроможності підприємства та визначимо фактори, які її обумовлюють на мікро- та макрорівні.

Конкурентоспроможність підприємства – це комплексна властивість, що визначається сукупністю показників, на основі яких формуються переваги споживачів [1, с. 236].

Усі фактори, котрі впливають на конкурентоспроможність підприємства на мікрорівні (внутрішні) та макрорівні (зовнішні) зобразимо в табл. 1.

Таблиця 1

Система факторів конкурентоспроможності [2, с. 32]

Фактори конкурентоспроможності підприємства	
Зовнішні	Внутрішні
Політична ситуація в державі	Система та методи управління фірмою
Економічні зв'язки	Рівень технологій процесу виробництва
Наявність конкурентів	Рівень організації процесу виробництва
Розміщення виробничих сил	Система довгострокового планування
Наявність сировинних ресурсів	Орієнтація на маркетингову концепцію
Загальний рівень техніки та технологій	Інноваційний характер виробництва
Система управління промисловістю	↓
Концентрація виробництва	Ступінь задоволення додаткових потреб конкретного споживача
Законодавча база	Якість розробки з точки зору оптимальності показників надійності

В результаті дослідження було виявлено, що найважливішим внутрішнім фактором, котрий визначає конкурентоспроможність вітчизняних підприємств з будівництва та реконструкції автомобільних доріг, порівняно з іноземними

підприємствами, є рівень організації процесу визначення виконавця робіт – процедура проведення конкурсних торгів (тендер), у ході якої і оцінюються ключові фактори конкурентоспроможності підприємства.

Інформування про проведення даної процедури відбувається за рахунок подання оголошення в «Вісник державних закупівель» та оприлюднення в мережі Інтернет. Порядок проведення закупівлі залежить від виду процедури:

- відкриті торги,
- двоступеневі торги,
- запит цінкових пропозицій,
- попередня кваліфікація учасників,
- закупівля в одного учасника.

Правила участі у тендері залежать безпосередньо від виду тендеру. Розрізняють такі види тендерів:

- відкриті (до участі запрошуються всі виконавці, що відповідають встановленим вимогам);
- закриті або з обмеженою участю (лише спеціально запрошені претенденти або законодавчо обумовлені суб'єкти господарювання можуть брати участь у торгах);
- з попередньою атестацією виконавця (подавати конкурсні пропозиції для визначення переможця можуть лише претенденти, які пройшли попередню кваліфікацію) [3].

В Законі України «Про здійснення державних закупівель» сказано, що для прийняття участі в торгах підприємству необхідно отримати документації конкурсних торгів та в установлені терміни подати пропозицію, розроблену у відповідності до неї.

В день визначення переможця замовник акцептує пропозицію конкурсних торгів, що визначена найбільш економічно вигідною за результатами оцінки.

Загалом, розрізняють такі критерії оцінки проектів при проведенні тендерів: ціна, строк поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, якість та функціональні характеристики, екологічна чистота, гарантійне обслуговування, умови розрахунків, експлуатаційні витрати та технічне оснащення [4].

За умов фінансування робіт за рахунок кредитів іноземних банків до торгів допускаються служби, котрі відповідають їхнім вимогам.

Фінансування тендерів на будівництво доріг до Євро 2012 здійснює Європейський банк реконструкції і розвитку. За його умовами, до тендеру мають бути допущені компанії з певним досвідом роботи на ринку: мова йде про обсяги будівництва, річний обіг не менш як 50 млн. євро, досвід будівництва та реконструкції на автомобільних дорогах міжнародного значення та міжнародний аудит. Так, як в основному, українські підприємства

не відповідають встановленим вимогам, то дороги до Євро 2012 будують македонські та турецькі компанії і тільки деякі українські. Однак, у зв'язку з проведенням подібних тендерів, українські компанії намагаються відповідати рівню таких вимог. Прикладами таких компаній є «АЛЬКОМ», ПАТ «Південьзахідшляхбуд». Проблема невеликих обсягів будівництва вітчизняними підприємствами пояснюється виділенням недостатнього обсягу коштів на будівництво, реконструкцію, ремонт та експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування (табл. 2).

Таблиця 2

Заходи щодо розвитку мережі автомобільних доріг загального користування за рахунок бюджетних коштів за 2007-2011 роки [5]

Найменування заходу	Усього, млн. грн.	У тому числі за роками, млн. грн.				
		2007	2008	2009	2010	2011
1	2	3	4	5	6	7
Розвиток мережі та утримання доріг загального користування	22566	4086,1	4784	4806	4554,7	4335,2
Будівництво, реконструкція, ремонт та утримання доріг державного значення	13966,1	2341,6	3031,6	3040	2857	2695,9
Спів фінансування спільних з МФО проектів та групи управління проектами	1097,4	209,7	395,2	343,6	148,9	-
Капітальний ремонт інших доріг	2247,2	315,5	424	457,7	490	560
Будівництво, реконструкція, ремонт та утримання автомобільних доріг місцевого значення (державний бюджет)	6978,4	1434,4	1435,2	1441,8	1366,4	1300,6
Розвиток виробничих потужностей дорожньо-експлуатаційних підприємств	1450	280	285	290	295	300
Розвиток виробничих потужностей науково-дослідних, проектних інститутів та ін.	50	10	10	10	10	10
Прикладні наукові розробки у сфері дорожнього господарства	81,2	12,7	14,5	16,2	17,9	19,9
Утримання медичних закладів дорожньої галузі для реабілітації учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС	35,8	6,5	6,8	7,1	7,5	7,9
Міжнародна та концесійна діяльність	4,5	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Погашення зобов'язань за кредитами, отриманими під гарантію Кабінету Міністрів України	10810,6	1063,8	1605,7	2031	2726,8	3383,3

Продовження табл. 2

Усього за рахунок державного бюджету	33376,6	5149,9	6389,7	6837	7281,5	7718,5
Будівництво, реконструкція, ремонт та утримання автомобільних доріг місцевого значення (місц.бюджет)	2481,1	431,2	464	496,5	528,8	560,6
Усього за рахунок бюджетних коштів	35857,7	5581,1	6853,7	7333,5	7810,3	8279,1

При цьому фінансування з державного бюджету проводиться за схемою, наведеною на рис.1

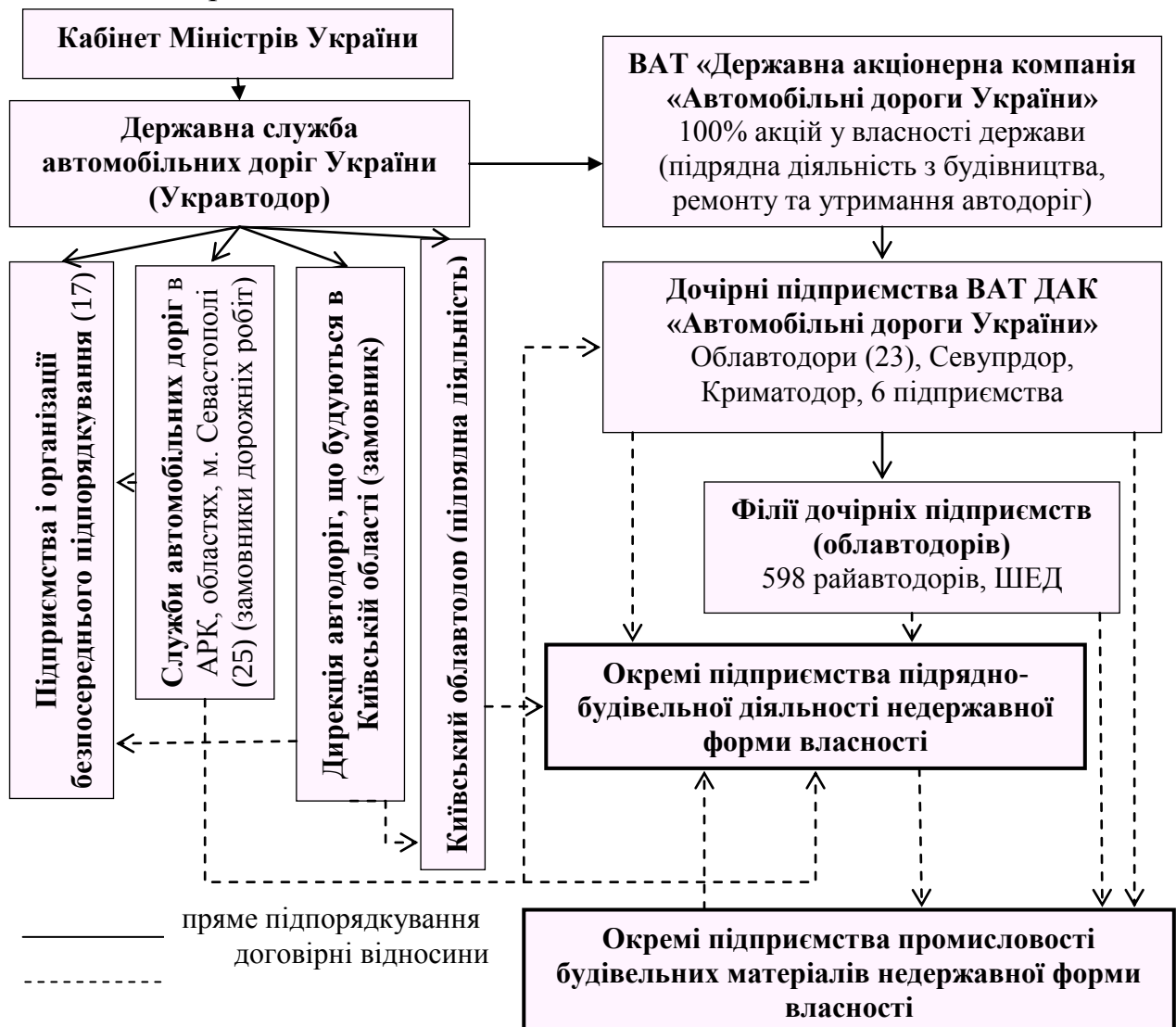

Рис. 1 Схема управління дорожнім комплексом України та взаємодії окремих його складових [6]

Діюча система управління дорожнім комплексом без належного фінансування недостатньо ефективна, оскільки передбачає забезпечення всіх

підприємств і організацій галузі замовленнями на виконання робіт з метою підтримання їх функціонування. В умовах обмеженості фінансових ресурсів, які спрямовуються державою на розвиток мережі і утримання автомобільних доріг, це призводить до неможливості концентрації їх на пріоритетних напрямках. При цьому суттєво знижується ефективність використання бюджетних коштів [6].

З метою приведення до Європейського рівня стану доріг, розпочато реорганізацію на основі дії Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року «Про утворення комісії з проведення реорганізації Державної служби автомобільних доріг», котре було видане відповідно до Указу Президента України від 6 квітня 2011 року №370 (370/2011) «Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади».

Також актуальною проблемою недостатньої конкурентоспроможності вітчизняних підприємств дорожньої галузі є застаріле обладнання (основні засоби), застосування яких не забезпечує будівництво доріг за новими ефективними методиками та збільшує витрати на їх експлуатацію.

На відміну від вітчизняних підприємств, закордонні, використовують сучасну техніку та новітні технології будівельних робіт, котрі забезпечують будівництво автомобільних доріг за короткий час з високим рівнем якості та з меншими витратами на експлуатацію.

Державне керівництво вже почало займатись вирішенням цієї проблеми, шляхом переймання досвіду іноземних держав та залучення іноземних компаній на виконання підрядних. За дорученням профільного міністерства фахівці дорожньої галузі вивчатимуть досвід країн Європи та Росії в сфері будівництва, обслуговування доріг та облаштування придорожньої інфраструктури з метою найшвидшого втілення кращих напрацювань в автошляховому господарстві України [7].

Висновки. Таким чином, для вирішення основних проблем підвищення конкурентоспроможності підприємств дорожньої галузі, на наш погляд, необхідно перш за все: збільшити фінансування дорожньої галузі, вивчати та впроваджувати іноземний досвід щодо технології будівництва автомобільних доріг, проводити науково-технічні розробки з метою формування сучасної нормативної бази в будівництві, застосовувати нові матеріали при виконанні дорожніх робіт та новітні розробки та сучасну техніку, підвищувати контроль за якістю дорожніх робіт та збільшити фінансування робіт з державного бюджету на будівництво та реконструкцію доріг державного та міжнародного призначення.

Комплексний підхід до вирішення проблем галузі призведе до необхідності переоснащення дорожніх організацій та оновлення їх основних фондів і, в результаті, підвищить їх конкурентоспроможність як на вітчизняному ринку так і за кордоном.

Вирішенням деяких з цих проблем вже займаються відповідні підприємства та органи влади (реорганізація Державної служби автомобільних доріг), але цей процес знаходиться лише на початковій стадії і є підґрунтям для подальших досліджень.

Література

1. Литвиненко О.Г. Оцінка конкурентоспроможності підприємства: кваліметричний підхід / О.Г. Литвиненко // Бюлетень міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. - № 1(4). – С. 235-240.
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства: [Навчальний посібник] / І.З. Должанський, Т.О. Загорна. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
3. Законодавство України [Електронний ресурс] / Наказ «Про затвердження Типового положення про комітет з конкурсних торгів» від 26.07.2010 р. – № 916. – Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0622-10>.
4. Тендерний комітет [Електронний ресурс] / Процедури відкритих торгів та торгів з обмеженою участю. – Режим доступу: <http://tender.kpi.ua/node/9>.
5. Законодавство України [Електронний ресурс] / Постанова «Про затвердження Державної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2007-2011 роки»: від 3 серпня 2005 р. / Кабінет Міністрів України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/710-2005-p/page>.
6. Рахункова палата України [Електронний ресурс] / Звіт «Про результати перевірки використання коштів Державного бюджету України». – Режим доступу: <http://www.as-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/39301>.
7. Міністерство інфраструктури України [Електронний ресурс] / Кращий досвід європейських фахівців працюватиме на дорожню галузь України. – Режим доступу: <http://www.mtu.gov.ua/uk/transport/17513.html>.